

FIKİRLER

İZMİR HALKEVİ

DERGİSİ

Atatürk	V. Pars
Mustafa Kemal'de asıl büyük adam	Ziya Sömer
Atatürk'ün 8. çözüm yıldönümünde	Dr. A. Karahan
Atatürk'ü yaşarken	Gerra Sarmat
Yakup Kadri'nin Atatürk eseri münasebetile	N. Sömer
Çocuk yaratarak öğrenir	V. Nedim Tör
Satranç tarihçesi ve Milletler arası turnuvalar	F. Akeren
Fuar Satranç turnuvaları	Sekür Çağatay
Halkevi haberleri	

Me

KUMBARA

BİRE.
1000
VEREN
TARLADIR

TÜRKİYE
ZİRAAT
BANKASI

Sahip ve Negriyat Müdürü : Dr. M. Say
Tertipliyen ve gravürleri oyan : Rıza Hiti
Basıldığı yer. SÜHULET Matbaası İZMİR

Atatürk

Vedide Pars

(Halk Evindeki Konuşmadır)

Sekiz yıl geçti... Bu millet bir evlat gibi, baba gibi bayrak gibi, vatan gibi, kâbe gibi sevdiği bağlandığı taptığı yerden koptu, çözüldü... Bu acı o kadar derin ve yürekli oldu ki akıllar bunu idrak edemedi.

İzah edemedi! Vicdanlar buna razı olamadı Fakat «gaflete pek benzeyen bu hal uzun sürmedi. üzerine el konulabilecek her şey isyan ederek, haykırarak sordu:

« Bir vatan yaratan, tarih kuran adam ölür mü hic? » Bütün eserleri, bütün millet cevap verdi:

Hayır! Hayır! Hayır!.. »

Bayrak rengi miir? Ay mıdır? Yıldız mıdır? Nedir? Bunların hepsi fakat hiçbirisidir. Bayrak uğrunda ölenlerin kafası kalbi ve sevgisinin bizim kalbimizde, bizim kafamızdaki bir

bir aksi, bir ifadedir.

Vatan üstünde fırtınalar zeleleler olan bazan yaşamak hakkını bile bizden esirgeyen, üzerine bastığı, avucumuza aldığımız bu kadar toprak mıdır? Vatan uğrunda ölenlerin kafası, kalbi ve sevgisinin bizim kalbimizde bizim kafamızdaki bir aksi bir ifadesidir.

Atatürk'te sancak gibi, vatan bir senboldür artık.. O, istiklalin cumhuriyetin, inkılâbın bir senbolüdür...

Her Türkün damarlarındaki kan gibi dolaşıyor!. Sinirlerindeki şimşek gibi çakıyor. Atatürk bütün ihtişamiyle yaşıyor. Yaşıyor! Yaşıyor!..

Atatürk ancak kurduğu milli varlıkla bulunur, eserleri inkılâbımız ihanete uğrarasa ölür.

Ulu Ata!... Sen kudsmanlarla biye en güçlü işleri akıl, suur, bilgi ve açık göz ile hâl-

lederdin. Evlatların bizlerde se-
nin yolundan giderek üstün in-
sanlık ideallerini, cumhuriyeti-
mizi, ve milli birliğimizi her ne
pahasına olursa olsun koruya-
cak asla feda etmiyeceğiz...

Derin sevgilerimizi sunmak
için dertli gönüllerle sana geldik.
Seninle yaşıyoruz Aziz Atatürk!..
Susmak bazen söylemekten
de vecizdir. Manevi huzuruna
susarak ulaşalım!«

Mustafa Kemalde Asıl büyük adam

Ziya Somar

— Atatürk'ü özlediğimiz tara-
fıyla ilk defa cizen Yakup Kadri
Karaosman Oğlu'na. —

Tarihte büyük hadiseleri
olagan şeylerin üstüne
taşınan üç gizli kuvvet
var: 1 — İnsan kalabalıkları.
2 — Bu kalabalıkları kendi ir-
adesinin yaratma ve hareket
sahası olarak toplayan ve
işleyen büyük insan iradesi
3 — Nice emek ve zahmetlerin
yok edilmesiyle biri küp kalan
bu büyük tarih hadiselerini ya-
muhayyilesinin kanavasında süs-
liyerek veya kaleminin mahare-
tinde işleyerek ondan gelecek ne-
sillere bundan bir masal ve ken-
disine bir rahatlık payı çıkaran
tarihçi.

Şüphe yok ki, asıl tarih, baş-
taki iki kuvvetin mayasından
fışkırmaktadır. Fakat, bu maya-
yı kendi teknesinde, kendi zev-
kine göre hamur kalıplarna dö-
ken tarihçinin eli olmasa nesil-
ler, onun kolay ve rahat tadına
nasıle erebileceklerdir.?

Fakat tarihçinin eli büyük
adamin çehresine çarptığı zama-

na kadar hiç bir şeyin üstünde
zararlı olmamıştır. Çünkü tarih-
çi büyük adamın ne okuduğu ta-
sasında değil, kolayca anlatı-
lılması ve okutulabilmesi için na-
sıl olması lazım geldiği tasasında-
dır. O ister ki kaleminin alt-
tından can alıp çıkan mevzu,
okuyanlar için zahmetsiz, kolay
bir anlayışın rahat zevki içinde
sevilsin, tutulsun ister ki, gele-
cek nesiller tarihi asıl yapan-
dan çok yazanın eserini sevip
okusunlar. Bütün bir tarih bo-
yunca tarihçinin kaleminden çe-
kilip şekil almış hangi insan ol-
duğu gibi kendi hayatı yaşaya-
biliyor? Ve bu hayatıyla gele-
ceklerle varabilmistir? Her büyük
adama, asıl büyük tarafıyla ta-
rihçinin kaleminden dökülüp
tezgahında kalmış bir artıktır
oradan kurtulan şey tarihçinin
büyük olmasını istediği şeydir.
Ancak, buna da şükretmek ge-
rek tarihçi kendisinden büyük
bir şey vererek adeta yeniden
yarattığı eseriyle yaşamak için-
dir ki, tarih yazabilmenin nice
zahmet vecilesine katlanmakta-

dur. Bir İskenderin, Napolyonun bazan tevarüsünden lütfen burasından bir eyler kaldı ora ya kendi daha harcını katlamış olsaydı Hangi tarihçi bu nam- kôr işe ömür verirdi? Ne yap- hmki hayat daima budur. Eyi bir şeyi alabilmek için mutlaka çok iyi bir şeyde karşılık ola- rak vermek lazım.

Tarihçiden tarihi alıyoruz amma bilmeliyizki aldığınıza karşı çok büyük bir şey verio- ruz tarih yapan asıl büyük şey- in, o büyük iradenin hakiki derin sırrı ve asıl çehresidir.

Ben belki tarihimizi rencide edicek olan bu kelimeye bugün çok haklı bir tesirle apaçık bir değer vermek istiyorum: Ata- türkün Sekizinci ölüm yılı ka- famda bir an için onun tarihe geçmiş taraflarını şöyle canlan- dırmak ve onu tarihte seyredip tarihte okumak ihtiyaç ve iste- ğini kımıldatınca bu zoriu işin sonu çok acı bir intibahla gel- di. Bakıyorum, tarih hep ken- dine göre bir Atatürk yapmağa çalışmış, mürahi yapıldığı gibi hep aynı değişmeyen kalıpları kullanıyor. Mademki ona büyük adam denildi ve mademki o bu yük şeyler yapmıştır, Ve ma-

demki tarih ona yepyeni bir devir borçludur o halde, şimdi tarihçiye bir vazife düşüyor; Bu büyük insanı, bütün büyük in- sanlar gibi kendi tezgâhında eri- tip yeniden kuracak ve onu yi- ne tarihin bütün büyük insan kalıplarında şekillendirecektir. Mademki ilim, tabiat olduğu gi- bi cemiyette de sebepsiz hiç bir şey kabul etmiyor. O halde bü- yüklüğün sebebiyle yine büyük olmalıdır. O doğarken büyük, çocukluğunda büyük olması, onun hayatında herkes için aynı olan kuş, çağlar bulunmamalı- dır. Oğuz daha doğarken ana memesinden tiksindirerek südü- nün Müslüman bir göğüsten gel- mesini istedi. Destan'ın muhayy- lesi tarihçinin daimi bir kurun- tusudur. Cengiz daha kundağına sarılmadan kendine Timucin adı- nı verecektir. İşte bunun gibi tarihçi sanki büyük adamı mut- laka kundağı ile izah etmek lazım gelirmiş gibi durmadan se- bepleri çoğaltacak ve büyük adamın bütün hayatında büyük- lükler icâbedecektir. Fakat bun- ların hiçbirisi Atatürkün haya- tını yazan satırlar kadar çocuk- ça, Lasit ve zoraki görülmüyor 1919 a gelinceye kadar haya-

tının bütün safhasında büyük- lüğünün sebeplerinde bulmak için öyle garip tarihçilikle ya- pılmaktadır ki., insan asıl büyük olan eserin kendisinden aldığı o büyük ve farklı hissi renksiz soğuk tasvirlerde birden kayıp ediy-riyor. Atatürkü asıl büyük tarafıyla anlatmak için tarihçi onu ilk mektepten inki- lapçı, harbiyede iken edip ve şair, yüzbaşı iken adeta istik- bal hazırlayan bir kâin şekline sokmak için ne kadar garip sıkın- tılar geçirmektedir. İddihatve Te- rakkinin Komitacısını yapılma- dı o İddihatı Tarakkiki kendi yollarını Paris kahvelerinin kuy- tuluklarında hayal edilmiş nice saf ihtilâfların, nice mason top- lulukların ve Ermeni komiteci- likleriyle kaynaşarak sözde bir hakikat haline gelmesi için fır- sat bekleyen nice gizli sergüzeşt düşkünüleri tutmaktadır.

Hayatında hiç bir vakit laf ol- sun diye kendini kaptırmamış ve türlü sergüzeşt hissinin üstünde kalmış bir soğuk kanlılığın bu gizli cemiyette çalışması çokmu lazımdı? Bilmiyorum Hareket ordusunda sadece ikinci, şube reisi olan Mustafa Kemâli, ha- reket ordusunun İstanbula akan ihtilâl kolunda adeta büyük sa-

hamet bayrağı gibi gösterenler (Mustaf Kemâl)in İstanbul'da büyük devlet payları öleşilirken neçin kendi tevazuu ile kaldığını ve sadece bir kumandan olarak her hangi bir küt'a başında ve- ya bir ateşimlilerlikte kendine yetmiş olduğunu nasıl izah ede- biliyorlar. Anlamıyorum. (Mus- tafa Kemâl Trabulsa bir bedevi hareketinden büyük bir fethi ganimeti çıkarmak isteyen Enver beyin yanında gitmişti. Hiç dikkat edilmiyorki o zaman çıkmakta olan mecmualarda me- sela resimli kitap — Trabulus kahramanı poz resmi çıkar- ken kolagası Mustafa Kemâl be- yin sadece bir iki grupta sakal- lı birkaç resminden fazla birsey bulamıyoruz. Ya Suriye Çanak- kale hareketleri., bütün bunlar- dan Cemâl ve Enver pasalarla adeta bir rekabet bir Mustafa Kemâlpasa Göstermek için tari- hin çektiği zahmete acımamak mümkün değildir.

Ben ise vakaların durma- dan büyük bir ibetini görmeğe yeltendikleri bu tarih katlarınca almamış olan Mustafa Kemâli yerini almadığı için fark- lı görüyor ve onun mutlaka ta- rihte asıl yerini asıl büyük ese- rini almak için belki kendi kuv-

vetlerinden uzak. sadece vazifesini, askerliğinin emrinde bir insan düşünüyorum. eğer oda kendini hareket ordusu sergüzeşçileriyle beraber, bir büyük işin başına gönderilmiş bir iktidar gibi duysaydı, kimbilir. o mağrur başı ne küçük intrikalarla eğilcek kim bilir alelade ihtiraslar, onun o güzel şahsine ne kadar bozacaktı. Ben asıl büyük adamı, herkesin büyük olabildiği herkesin tarihi kapıştığı ve nice kahramanlıkların gazeteci kuvvetiyle ve nece sarı alkarşılığı olarak elde edildiği zamanlarda kendi başına ve örtülü kalabilen bir — irade ve karar — adamı içinde bulunuyorum. —1—

Asıl büyük olmak, büyük gelmekle ve büyük şeylere göre biçilmiş olmakla değil, belki kendinize ait ev benim kend iktidarımızla hayata doğacak bir eseri. olmaksızın bekleyebilmek ve her yardımcı irade gibi, her sanatkar gibi büyüklüğü yaradacağı eserden beklemektedir.

Tarihte hakiki büyük irade kendini, bu farklı ve herkesten ayrı eseri verebilen verebilen kimsedir.

Bu kudretin, büyük tanınmaya

ihtiyacı bilen yoktur. O eserin de büyüklüğü yaşamış ve yaşamaktadır,

Halbuki 1919a gelinceye kadar Türkiye, asker Mustafa Kemal için üniformasının dışında ve bu yaratıcı iradesiyle üzerinde çalışacağı bir mevzu olmaktan ne kadar uzaktır:

Trablusta o bir İtalyan harabına Türk kumandanı olarak gitmişti. Suriyede, Türk ordusunu Almanların vasıtası olmaktan ziyade bir harp vazifesini şeref ve hürriyetle başaracağı imkânlara erdirmeye azm etmiş bir asker kudreti idi. Çanakkale, Anafartalar... ondan yalnız eyi kudretli bir asker bekliyordu. Fakat 1919 Türkiyesi, kaynaşmış, fışkırmış, mayasını almış bir cemiyet hamurundan, müstakil bir varlığı, o zamana kadar bağlı olduğu şekil ve kıymetlerden ayrı bir şekil ve değeri olacak bir -millet- çıkarmak için sanatkarını, yardımcı iradesini bekliyordu: İşte orada Mustafa Kemal tarihe farklı ve asil büyük adam olarak girdi. O andadır ki, onun gibi nice kumandanların, nice şeflerin ve fedakar evlatların daha önce vazifeye başladığı bir henkameyi herkesten farklı bir yardımcı iradeye bağlamak ihtiyacı, herkesi

onun tılısmı etrafına topladı ve onun şahsına karşı bir iman yarattı:

Asıl büyük adam eserinin için de bu yaratıcı kudretini bulamadan: o ne mektep sıralarının —zekâ imalathanesinden ne de şu veya bu muvaffakiyetin tesadüfünden değil, fakat eserini bulmuş olan asıl o farklı şeyin — deha — denilen bir şeyin gizli kuvvetinden gelmektedir: Mustafa Kemal'i, ondan önceki hayatında müstesna diye izah etmeye çalışan gayretler farkında olmadan asıl büyük adamı kaybettiriyorlar.

rolünü muvaffakiyetle yaparak az zamanda damad başkumandan vekili. ve böylece Enver paşanın bozgun önündeki zavalı halini, Suriyeyi yeni bir feth desatında şanlı bir fasıl diye kendi ne mâl eden Cemâl paşanın Suriye bozgunundan sonra İstanbulda ne kadar aciz ve şaşkın kaldığını düşünün. O zamana kadar asker olarak yalnız harp cephelerinin tarihi haberlerinde adı geçen Mustafa Kemal işte herkesin asıl hürriyetini aldığı başaşağı gelme devrinde, dik ve kendisine sahip olmasını bilecektir, onu bu ruh üstünlüğün-

de görmedikçe anlamaya imkân var mıdır?

O bunun içindir ki başkalarının bir gurur ve «his ile, beraber olmakta güçlülük duyacağı kimselerle, her türlü şöhrat ve itibar paylaşmasına rıza görmemiş, çerke Etemlerle, şeyhlerle, serseri ve veyâ meczup nece kol başlılar çalışmaktan çekinmemişti. Çünkü onun için bir büyüklük kazanmak değil, fakat bir büyük şey yapmak mevzuu idi yine sanatkar gibi o eserini yaratmasına yarıycak her vasıta önünde durmasını ve eluzatmasını kendinden bir şey kaybetmeden kabul edecektir.

Mimar Sinan eğer eseri için devrinin hence meczup ve havayı hükümdarına el vermeseydi ne olacaktı? İşte, o, sanatkarın büyük sevgisi, asıl eserine götürececek yol başını bulunca gösterdi:

Anadoluya ne için çıkarsa çıksın fakat Samsun'a ayak basar basmaz omuzlarına ağır gelen üniformanın artık iş görmeyeceğini asıl büyük adamın, yardımcı iradenin kendi eserine onu çağırdığını duyacak ve yükten silkinecektir: Mustafa Kemal

bir asker olsaydı acaba yine o kuvvetle o anda bunu sezecekmi idi? Eger buna sizde buna benim gibi evet derseniz herşey güzelce aydınlanacaktır. Çünkü ondan sonra Mustafa Kemal daima bu Sezici kuvvetin yürüttüğü bir aydınlık adamdır. sade bir harbi kullanan eldegildir. Nasilki harbin bitmesiyle ellerin durduğu anda, işte asil adâmoderin ve başkasına «ayan» olmiyan rüiyetile. eserine doğru kendi yolunu buldu: Mutad gayesinin şuurunda kendi kendini eidiyecek. müstakil bir Millet, hakiki, yapma ve zorlanma degil, fakat kendi iradesinde bulup kendini burada da yeniden yaratmış olan bir millet var etmek.

Hepimizin kafasındaki düğümü ancak bu hakikat çözecektir, Nasıl olur, Vahtettin'in yaveri olan Mustafa Memâl Vahdettin'e düşman oldu? İzmir'e yunanlıların saldırdığı gün Mustafa Kemal paşa Ferit paşanın misafiri idi ve evinde Cevat paşa ile birlikte yemek yiyip ve sigara içmişti.

Eğer her anda kendini önceden bir planla hazırlamış gizli kapaklı bir iradenin mahir oyuncusunu görmek isterseniz büyük

adamı kaybedersiniz: o hiç bir vakit yalana düşmez onun her hali samimi olacaktır: ve her samimiyetinde bir gururun gizli kuvveti vardır. Hakikat şudurki Muetafa Kemal paşanın kendisinin asıl kendisine ait olacak eserini yaratmak için durmadan imkanlar arıyor. İstanbulda kabineye girmek istemişti, belki bir darbei hükûmet yapacak, belki bir revüzionist -revusionistie hükûmetin başına geçecekti.. İşte o sırada güzel bir fırsat oldu: Anadolul, bir taliin sevkile, muhtaç olduğu o sanatkârı bekliyordu. sanatkâr muhtaç olduğu maddeyi bekliyordu. Samsunda yeni bir hayatın kaynak başına gelen büyük adam, eseri için en güzel şeyi buldu: her türlü kahrü esarete artık baş kaldırmış bu millet ruhunun saf, heyecanlı ve taşkın iradesi.. bundan daha güzel, sanatkara ne lazım olabilirdi!

Böylece, madde, fikrini buldu, ve fikir maddesine kavuştu.

Asıl büyük adam, bu milletin cevherinde maddesini bulan insandır. ve tarihçiler durmadan ilk sebeber ve fıkralar yaradacaklarına, bir milletin bir yardımcı iradenin, bir madde ile bir ruhun bir birini bulduğu bu

büyük konuşma dakikası üzerinde dursular, ne derin aydınlık noktalarına ne büyük sırlara ereceklerdir..

Bunu kendi tarihini kendi kafiyesiyle düşünüp yaşatan asıl o tarihi insan ne iyi sezmişti.: eserinin tarihini, ne anasundan ne mektebinden. ne.... den başladı: o, dünyasına 19 Mayıs 1919 dan Samsuna çıkan adamın büyük ve yepyeni hakikatten, bu hakikatın kolay kolay başkaları

na nazil olmiyan rüiyetinden girdi, sürdü ve hakikati verdi.

Onun için bu esere bir ihtilâl ve o, ihtilâlde kendini bulan cemiyete bir = millet — adı verildi ve o milletin Vatan üzerinde kendi varlığına dikilen bir makamı oldu. Anadolu kendisine bu yeni eseri yaradacak insanı kendine has bir hayat duygusuyla, bu irade de sezdi, büyüttü ve arkasına düştü..

Ziya Somar

1 — Amasyada — Kuvayi Milliye başı — Mustafa Kemal paşa ile bir konuşma yapan Ruşan Eşref, buna ait yazısında bize Atatürk'ün bu açık ve dürüst karakterini veren şu güzel sözlerle kavuşturuyor.

Kendilerine macera perest deyen İstanbul gazelerine karşı Atatürk şöyle diyor: «Fakat» durup dururken macera yaratmaya macera perest olmağa bilmemki lazım ve ihtiyaç var mıydı? Bu macera perest denen insanların rütbeleri mi noksandı? şahsi hayşiyetlerini ha'eldar olmuştu. Açmı kaldırdı? yoksa şahsi istikballeri küsufamı uğramıştı? Hayır millet ve memleket sayesinde kazanılan rütbe ve rafa hınbir ehemniyeti, bir kutsiyeti vardır. Biz bunlardan ancak gine bu aziz millet ve memlekete borçlu olduğumuz son bir vazifeyi namusu ifa için ayrıldık.» «Tasfiri Efkâr 25/Teşrinisani/1919»

Atatürk'ün VIII. Ölüm Yıldönümünde

(Halkevindeki konuşmadır)

Dr. Abdülkadir Karahan

Atatürk'ü seven ve onu
anmak için toplanan sa-
yın arkadaşlar;

Şimdi ölümünün sekizinci
yıl dönümü anında hatırasını ta-
ziz için sustugumuz Sevgili Ata-
türk'ün hayatını, hizmetlerini
kahramanlıklarını.. bir konuşma
sınırları içinde — hele onu kay-
betmenin acısı ile gönüllerimi-
zin burkulduğunu gözlerimizin ya-
şardığı bu dakikalarda — anlat-
manın güçlüğüne derinden du-
yuyorum.

Türk tarihinin sedefini süs-
liyecek bu emsalsiz incinin. ge-
lecek yüzyıllar için de bir altın
masal gibi görünecek olan ma-
cerasını söze işlemeğe çalışmak
güneş ışığının sıcaklığını veya
deniz dalgalarının köpürüşü.

bunlardan uzaktayken bir ro-
manda okunmak gibi bir şey ola-
caktır. Bunu biliyorum. Fakat bu-
na rağmen Mustafa Kemal adlı
kartalın kanat çarpışları ile de-
ğişen ufuklardan; bu hüznün ve
hülya hanında söz açarken şu
saatte Türk Bayrağının dalgalan-
dığı her yerde bir kerre daha
onu anan insanlarla bir kalp bağ-
lılığı ile birleşiyor. ve bu kutsal
vatan uğrunda harcanan emekle-
rin nasıl toplumun sıkran duy-
gularından örülmüş çiçekle lebe-
zendigini görmüş oluyoruz.

Arkadaşlar: Atatürk Selânik
şehrinde Ali Rıza Efendi ile
Zübeyde hanımın çocuğu olarak
doğdu.

Bizim fot-tipisini gördüğün-
müz müis hüviyet çizimindeki
doğum tarihi 1881» dir.

Atatürk'ün söylekleri hakkın-
da yeter derecede bilgimiz yok-
tur. Ondaki dehaya bakarak da-
ha eski balaları arasında mem-
leket ve millete türlü alanlarda
hizmet etmiş veya gelişecek çev-
re bulamadıkları için kabiliyet

tohumları filizlenememiş insan-
lar bulunduğunu düşünebiliriz:
Bizim bilebildiğimiz Ali Rıza
Ef. nin önceleri rüsumat memu-
ru iken sonraları kereste tüccarı
olduğu ve oldukça açık fikirler
taşıdığı, Zübeyde Hanımın da
iyi, inanlı bir Türk kadını me-
ziyetleri sahibi bulunduğuudur.

Küçük Mustafayı, Okul ça-
ğına başınca, anas mahalle mek-
tebine. babası yeni açılan Şem-
si Ef. mektebine vermek istedi-
lerim Her iki tarafın gönlünce
çocuk önce törenle mahalle oku-
luna, sonra da asıl Şemsi Ef.
okuluna yazdırıldı.

O çocukluğunun güzel gün-
leri i yaşyamadan babasını kay-
bıtti. Öksüz yavru annesile bir-
likte dayısının yanında köy ha-
yatı sürmeğe, kardeşile birlikte
bakla tarlasında kuş kovalama-
ğa mecbur olmuştı. Lâkin ka-
derin hâkim eli, istikbalin bu
ölmesinin ziyasına elbette imkân
vermeyecek, Mustafa Selânikte-
ki teyzesinin evinde kalıp yine
okuyacaktı. Bir insafı kıt öğret-
menin dayığı, bir komşu çocu-
ğunun üstündeki askeri okul el-
bisesinin verdiği imrenme, so-
kaklarda görülen subaylara kar-
şı duyulan heves onun askeri

rüştiyeye girmesine yol açtı.

Bu yeni okulun en zeki, en
çalışkan öğrencileri arasında, he-
le matematikte başta Mustafa
vardı. Bunun içindir ki: mate-
matik öğretmeni mustafa, küçük
adaşının özadına — şu s de söz-
lerle— onu tam anlamile belir-
ten bir mahlâs katıyor:

« — Oğlum, seninde ismin
Mustafa. benim de.. Bu böyle
olmıyacak. Arada bir fark bu-
lunmalı; bundan sonra senin
adın mustafa Kemal olsun;

İşte bundan sonra onun adı
— Atatürk soyadı milletçe ken-
disine verilinceye kadar — hep
mustafa Kemal dir.

Selânik Askeri Rüştiyesini
tamamlıyan mustafa Kemal. as-
ker idadisini manastırda okudu
Orada da yabancı dil dersi olan
Frasızca'yı, Ömer naci ile dost
olduktan sonra da edebiyatı iler-
letti.

Harp okulunda okumak üze-
re İstanbul'a geldiği zaman bil-
gi, duygu ve düşünce bakımın-
dan bir çok arkadaşlarından ile-
ri idi. matematik ve edebiyatta
hitabede örnek olmuştı.. Sınıfı
yükseldikçe, memleketin içinde
bulunduğu müşkül durum, istip-

dat idaresi in çekilmez haksız-sızlıkları gözünde büyüdü. Uykusuz geçen geceleri az değildi. Namık Kemal'in hürriyet ve vatan ateşiyle işlenmiş eserlerini arkadaşları ile okuyorlar, hülyalar hayeller koruyorlardı. Ama ne yapabileceklerini, ne yapmak gerektiğini henüz bilmiyorlardı. Ancak bir ruh huzursuzluğu; mutlaka bir şeyler yapmakla ödevli olduklarını sezen Onu ve nadir bir kaç arkadaşını yeni şeyler aramağa sevklen-diriyordu.

Teğmen olarak Harp orulunu bitirdikten ve Kurmay sınıfına geçtikten sonra derslere çalıştığı nisbette yeni fikirlerle vatan ve memleket davaları ile ilgi-lenmeside arttı.

Günü geldi. 1905 yılı başlarında Kurmay Yüzbaşı olarak Harp akademisinden çıkar çıkmaz, henüz ödeve başlamadan, yine memleketteki bozuk idare ile mücadele davası etrafında arkadaşları ile planlar yapmaga kalk-tıkları için tevkif edildi, ama yılmadı. Braktılar. Gün geldi,

adeta bir sürgün gibi ilk askerlik hizmeti için Suriyeye gönderildi. Fakat O, yine içindeki ateşten huzunu alarak 1906 sonlarına doğru Şamda bir elin-parmaklarını dolnurmıyan arkadaşlarla « Vatan ve Hürriyet Cemiyeti » ni kurdu.

Yine gün oldu : adeta kakak olarak - mezunên İzmir'e gele-bilecekken - Selanige, ihtilal hareketlerinin daha kolay gelişebileceğini sandığı Makedonyaya koştı. Selanikte Ömer Naci, Hakkı Baha, Bursalı Tahir gibi venakâr bir kaç zatla Hürriyet Cemiyetinin bir şubesini açtı ...

Bütün bunlar, eğer daha sonraki zamanların Mustafa Kemalini tarih tanıyamasaydı, çok büyük olaylardı denemezdi.

Fakat Anafartaların, Dumlupınarın, Cumhuriyetin Mustafa Kemal'i öğrenildikten sonra, onu hazırlıyan, ondaki kahramanlık kudretini, Vatan sıvgısını, haksızlığa karşı koymak azmin belirten bu olayların derin, geniş manaları billürleıyor. Mustafa Kemal bahçesinin fidanlarını ve besinlerini tanımış oluyoruz....

Burada onun yalnız hayat panoramasında Selanige naklinin 1908 Meşrutiyetinden sonra askerî eğitim ve öğretimdeki çalışmalarının, İstanbul üzerine yürüyen Hareket Ordusundaki hizmetinin, Tarablusugarptaki me-saisinin, Balkan Harbî sırasında Bahri Sefid -Kuvveyi mürettebesindeki görevinin ve Sofya ateşemiliterliğinin... önemlerine işaretle iktifa edecek ve daha büyük olaylara geçeceğiz

Birinci dünya harbi başlar-ken Mustafa Kemal Yârbay rütbesinde ve Sofyada idi. Onun ateşli ve vatan sever ruhu memleketi savaş içinde çırpınırken cepheye çarpışmak ateşiyle yanıyordu. Her yere başvurdu : Tekirdağında kurulacak mevhum bir tümen komutanlığına atandı, Onun tükenmez enerjisiyle, az zamanda, 19. Fıkra adı ile tarihe mal olan tümen kurudu,

1915 te Nisan ayında Arı burnunda düşman çıkarmasını kendi inisvativiyile durduran Mustafa Kemaldir. Gelibolu yarımadasına yapılan saldırıyı O, kırılmayan ve yılmak nedir bilmiyen azmle ve Türk ordusunun mühteşem göğüslerindeki iman kudretile önledi. Artık

Mustafa Kemal Albaydır. Düşman Çanakkale bogazını henüz bırakmak niyetinde değildir. Bu sefer Anafartalardan Türkün Başkentine doğru akmak istiyorlar. Buradada saldırganı yenen Ağustos 1915 taarruzları ile Conkbayırında, Kocatepede tarihimize şerefler katan odur, Conkbayırı savaşında bir şarapnel parçası O'nun kahraman göksüne raslamış ve fakat tanrının kudreti bu büyük askeri şarap-nale cepteki saati parçalamak suretiyle — korumuştur.

Albay Mustafa Kemal'i 30 yıl önce Diyarbakırda görüyoruz. Orada Generallik rütbesine yükselen bu henüz genç ve güvenli asker, kor. komutanlığından ordu komutanlığına çıkacak ve sonra Hicaz Kuvvei Seferiyesi komutanlığına geçirilecektir. Nihayet az zaman içinde Yedinci Yıldırım ordusunu kurmakla görevlendirildi. Halâ orduların büyük şefleri Bağdadı geri alabileceklerini, çölleri koruyabileceklerini sanıyorlardı. Mustafa Kemal, durumu çıplak-ıkları ile anlatmaktan çekinmiyor, düşüncelerini açıkça belirtiyordu.

Birinci dünya harbi sonla-

rina doğru Vahdettin ile birlikte Alman Genel karargahını da gördü. Böylece hem gelecek Osmanlı Padişahı, hem de Alman Şefleri ile temas sonucunda bunları ölçerek karakterlerini tanımağa fırsat bulduğu gibi harbin sonucu hakkındaki görüşünün doğruluğuna da şüphesi kalmamış oldu. Artık yenilmenin önüne geçilemeyeceğine dair olan kanaati kesinleşmişti. Buna rağmen önergelenen ödevi —memleket hizmeti diye— kabul ediyor. Sultan Reşadın yerine geçen Vahdettin onu yedinci orduya yeniden komutan yapmıştır. Yıldırım orduları gurubundan yalnız Mustafa Kemalinki fazla zedelenmeden kalmadı. Bir başka ordu yeniden bu guruba katılarak, gurup muhafaza edilmek istendi. Yıldırım Orduları Gurubunun son komutanı Mustafa Kemaldir. Fakat 30 Ekim 1918 Mondros Mütarekesi memleketi düşmanların keyfine râmetmiş, Mustafa Kemal için İstanbula dönmekten başka, kısa bir zaman için yapılacak iş kalmamıştı.

Arkadaşlar:

Kemal Paşa, İstanbulda memleketin durumunu inceden

inceye Pangaltıdaki evinde inceledi. Kararını verdi: Anadolu'ya geçecek, milli ruhu ateşleyecek, milli mukavemeti hazırlıyacak ve düşmana, icabederse saraya, her şeye karşı koyacaktı. Bu sırada kendisine Ordu müfettişi olarak Anadolu'ya gitmesi teklif edildi. Tabiatile bu teklifi -memnunlukla- kabul etti.

19 Mayıs 1919 da güvendiği ve beraberinne 'aldığı bir avuç subayla birlikte Samsuna çıkan Atatürk, artık kahramanlığının büyüklüğünü vatan uğrındaki feragatinin sınırsız güzelliğini cihana göstermektedir. Dört bir tarafta beliren mukavemet hareketlerini teşkilatları birleştirmek

mücadeleyi bir elde bütün militle birlikte yapmak azmindeydi, 1919 yılının 23 temmuzunda Erzurum, 4 Eylülünde Sivas kongrelerini idare ediyor, Hareket tarzından ürken ve kendisini çağ-ıran Sultanların hükümetine aldırış etmiyor. istifasını vererek her hangi bir vatandaş gibi milletin büyüklüğüne sığınarak çalışmayı ödev -biliyor, O, Anadolu ve Rumeli müdafai Hukuk Cemiyeti Heyeti Temsilîye Reisidir. Güçlüklere insan

üstünde bir sabırla karşı koymak ta her Türk gibi «ya İstiklâl ya ölüm» demektedir.

Bu ızdırıp, istilâ yılı sonlarında Ankaraya gelen Kemal Paşa, artık bütün samimî vatanseverlerin büyük umudu olmuştur. 23 Nisan 1920 de Ankarada toplanan İlk Büyük Millet Meclisi, onu kendisine başkan seçmişti. Bundan sonra cüdala bütün milletin mümeşsilleri ile birlikte devam edilecek, hâkimiyet kayıtsız şartsız milletin olacak ve kararlar millet adına verilecekti. Artık ne hâlin İstanbul hükümetinin Kuvayı inzibatiyesi, ne Yunanlıların Birinci İnönündeki saldırmaları para etmiyordu. Türkiye canlanmıştı. İstanbul imzaladığı Sevr, bir paçavradan başka bir şey değildi. Bütün Türkiye «Misakı Milli» yi gerçekleştirmek için cansiparane çalışıyordu.

Sakarya harbi başlangıcında millet meclisi Mustafa Kemal'a olaganüstü bir yetki ile Başkomutan seçti. Bu kararın ne kadar yerinde olduğunu o savaşı idaredeki kudreti bir kerre daha ispat etti. Ânafartalarda az daha bir şarapnelle vurulurken, mucize gibi bir tesadüf

olmasaydı, yok olabilirdi. Sakaryada da attan düştü, sol kaburga kemiklerinden biri kırıldı. Ve o sanki bir şey olmamış gibi Sakaryada Türk Ordusunu bu hali ile idare etti. O artık Gazilik unvanına hakkı ile layıktı, Milletin karşısında: Büyük millet meclisinin kararı ile müşür yani maraşal Gazi Mustafa Kemal duruyordu. Bu zaferi Kars Anlıkması, güney barışı arkaladı.

Sıra düşman ordularını sevgili Anadoludan tamamen kovmaya gelmişti... Bütün hayatı bir destanı andıran Gazi paşa bununda en uygun zamanını seçti : 26 Ağustos sabahında top sesleri Afyon ufukları çınladı, gürledi... Ve bir yıldırım harbîle 30 Ağustosta artık son zafer de elde edilmişti. Ordular sel halinde Akdenize, Türk kurtuluşunun bir remzi haline gelen İzmir'e akıyordu... 9 Eylül 1922 de askerlerimiz İzmir kordonun da idiler.

Vatan kurtarılmış, düşman ezilmiş, Türkün güneşi bütün güzelliğiyle Anadolu'yu bir baştan bir başa aydınlanmıştı.

Atatürkün hatırası etrafında birleşen arkadaşlarımız, eğer Mu-

stafa Kemal sadece bir askeri daha olsaydı, Kurtuluş savaşını tamamlamakla ödevini bitirdiğine inanabilirdi. Ve Türk tarihinde de emsalsiz bir asker olarak yaşardı. Fakat o, bu mertebeyi yeter bulmadı. Bir komutan olduğu derecede büyük bir devlet adamı, bir reformatör olduğuna da ispatlamak istedi. Askeri zaferler, onun kırmak istediği büyük yapının arsası, bahçesi idiler, Kuvâetli duvarlarla ve Türk ordusunun şehit kemikleriyle çerçeveslenen Anavatan ortasında yeni büyük eserler vücuda getirmek istiyordu. Türk milletini medenî ve muasır milletler seviyesine yükseltmek azmî ile yüğrölmuş bir kabi vacdı. İşte 1922 sonlarından başlayarak ölümüne kadar geçen onaltı yıllık devre bu çeşit başarılarla taçlanmıştır. Saltanatın önce hilâfetten ayrılmasını, sonra kaldırılmasını sağlayan odur. Lozan barışı onun ve İsmet İnönü'nün eserleridir. (24 Temmuz 1923). Ankarayı devlet merkezi yaptıran ve Cumhuriyeti ilân ettiren odur. İlk Cumhuriyet Reisimiz o, halifeti tarihe mal ettiren, öğretimde birliği kuran, hepodur.

Milletlerarası takvim ve saatı onun zamanında kabul ettik. Onun zamanınbe Şeriye mahkemeleri kalktı, onun zamanında mecelle yerini Türk medenî kanununa bıraktı.

Türkiye Cumhuriyetinin laik olmasını isteyen o oldu. milletler arası rakamların kabulü onun çağında, yeni harflerin eski alfabenin yerini alması yine onun gününde ve arzusu ile gerçekleşti. Hele harf inkılabında bir öğretmen gibi kasaba kasaba halkı okutmağa, kışntrole teşvike çalışan ilk adam oydu.

Cumhuriyetin kuruluşundan ölüm yılına kadar Türkiyede ne inkılap oldu ise onun emri onun arzusu, onun müsaadesiyle meydana çıkmıştır. Varlık anlaşılmışındaki inkılâp onun verimi, dil davasındaki gayret onun himmetiledir.

Su saatte çatıları altında birleştirdiğimiz bu Halkeyleri dahi varlıklarını onun düşüncesine borçludurlar.

Soyadı kanunundan sonra sonra meclisin ona Atatürk soyadını vermesi kadar manalı ve o hizmetlerinin manevî değerini açıklayan az şey vardır...

O, gerçekten 20 yüz yıl Türkiye Türklerinin Atası, yol göstericisi. başbuğu oldu... Millet onun isteklerini verdi. yapın dediklerini yaptı,, O ne emretti ise, her kes «peki öyle olsun» dedi. Tarihte böyle adam, böyle kahraman pek az yetişir. Bir büyük Avrupalı: Büyük adam daima gökten fıskırmış bir şimşek olmuştur; başka insanlar onu yakacak madde yığınları gibi beklemişler ve hep birden tutuşmuşlardır” der; Atatürk dünyaya gelmeden önce söylenen bu söz bir azda onun için söylenmiş gibidir,

Fakat sayın arkadaşlar, bir insan ne kadar büyük ne kadar kahraman olursa olsun nihayet insandır. Günün birinde ecel onunda gözüne görünecek o da azizleştirdiği topraga gömülecektir. Atatürk te milletimize, vatanımıza yukardan beri saymağa özetlendirmeğe, değerlendirmeye çalıştığımız izleri ifa ettikten sonra 1938 başlarında hastalandı. Aylarca süren bu has-

talık ekim ayında ağırlaştı; hemen bütün milletin kulağı onun sıhhat raporunda idi. Kasıma girilmişti. Ağaçların yapraklarını döktüğü bir sonbahar sabahı 10 Kasım 1938 günü, demin ayakta saygı içinde sustuğumuz saat 9.5 te öldü....

Belki türk Tarihinde hiç kimse için Atatürk ağlandığı kadar gözyaşı dökülmemiş, hiç kimseye ona yapıldığı gibi bütün ihtişamile bir cenaze töreni yapılmamıştır. O; Türklüğü birleştiren manevî kuvvetlerden biri olarak daha uzun yıllar şahane bir saygı içinde Türk Milletinin vefalı kalbinde yaşıyacaktı. Gelecek nesiller, Mustafa Kemal Atatürk'ü bir destan kahramanı, hayali gerçekleştiren bir milli ülkü mümessili, umutsuzluk tanımayan bir müjdecisi, her çeşit köhneliği ortadan kaldıran bir müceddit, bir sözle 20-Yüzyıl Türkiyesinin kurucusu olarak gönüllerinin bütün sevgileri, imrenmeleri ile selâmlıyacaktı. Bir

gün Türk isiklâl ve Cümhuriyeti tehlikelerle çevrili görülürse Mustafa Kemal örneği: Türk milletine nelere muktedir olduğunu hatırlatacaktır..

Türk milliti gibi büyük, şanlı ve muzaffer bu milletin çocuğu olan Mustafa Kemal onun sayesinde nasıl mutlandı ise, Mustafa Kemal gibi bir evlât yetiştirip zaferler, inkılaplar, başarılarla taçlanan Türk milleti de öylece bahtlıdır.

Mustafa Kemal Atatürkü unutmıyacağız. Çocuklarımız da unutmıyacak. . Büyüklerini sevmesini, daima hatırlamasını bilen milletler, büyük adamlar yetiştirirler. Mustafa Kemali kaybetmenin acısını anacak bir şey, yarın yeni Mustafa Kemaller yetiştigi ni görmek dindirir Milletimiz umutlarımızı gerçekleştirecek kudrette, canlılıkta ve sağlamlıktadır.

1935 yılı martında Ankara Halkevinde Bursalılar bir gece toplanmışlardı. Çoğunluğu yüksek tahsil gençliği teşkil ediyordu. Bir anda bir karar verildi. Ve Çankaya'ya telgraf çekildi. Daha telgrafın cevabı okunuyordu ki; birden salon sarsıldı. Büyük kapı tarafında herkes sevinç içinde haykırıyordu:

— Hoş geldin büyük Ata...

Heyecanlı olduğu o gök gözlerinin derin parlaklığında belli idi. Hemen çok sevdiği çocukları ile konuşmağa başladı. Sözleri arasında onlara: Yarın için çok çalışmalarını tavsiye ederken, bütün gençlik bir ağızdan şu cevabı verdi:

— Çalışacağız Atam yorulmadan çalışacağız.

Büyük insan onlara şu veciz cevapda bulundular

—Yorulmamak ne demek ? . Elbette yorulacaksınız !. Fakat yorulduğunuz zamanda dinlenmeden çalışacaksınız!:

Atatürkü Yaşarken

Gerra armat

Yilda bir defa Atatürkü yaşamak; bizim için artık kederlenmek değil, üçyüz yıldan daha uzun bir zamandanberi geçen nesillere nasip olmıyan hürriyetimizi ve bunun gelişmesi icaplarını milli şuur halinde korumaktır.

Atatürk öyle bir varlıktır ki onu incelemekle bir insan hayatı için yapılamaz gibi görünen işlerin başarılabileceğine inanılabilir.

Geleceğinden bütün bir dünyanın umut kestiği Türk milletini nasıl silkindiği görülür.

Atatürk, yeni baştan yaşanırken bir insan tabiatının, büyük bir cemiyetin en bulanık zamanlarında bile yürütme ve yapma kudreti ile cemiyetten kazandığı kıymetleri ona nasıl malettiği aydınlanır.

Bir insan için en güç olan işlerin başında, kendi pendini gözden geçirebilmesi gelir. Atatürk incelenirken elde olmadan insan gözlerini aynı zamanda

kendi içine çevirir. Kalbinin prizlerini Atatürkünkilerine takarak onu bir kerre de kendi varlığında yaşar. Böyle insanın içinde uyuklayan kahramanlık fedakârlık, başarıları için yaşamak duygularının Şahsiyetin üstün ruh dalgaları haline geldiği sezilir.

Çağlar içinde, insanlık muhayyilesinin yarattığı insan üstü mitolojik Kahramanlardan birini hakikat diyarında, günümüzde yaşamış olarak görmek insanlığı bahtiyar ettiği içindir ki Atatürk bütün medenî dünya tarafından uzun uzun öğrenilmeğe ve sevilmeğe değer bulunmuştur.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu İman ve sevgi kelimelerinden anladığımız duygularla ördüğü son «Atatürk»ünde: Atatürkü içli ve kendisinden beklenen bir sanat zevki ile anlatmaktadır. Yeni kazandığımız bu eserden bazı fihirleri almadan geçmiyeceğim..

İstiklâl savaşıdan evvelki neslin kararsız ve acıklı hali insana hüznü veren bir girişle anlatılmakta o, devrin acıklı havası bir an teneffüs ettirilmektedir. Atatürkün, mütakere-

nin karanlık günlerinde milleti aydınlığa götüreceği yolu arayışını ufak bir ümitsizliğe kapılmadan bu yolu bulup selâmete götürmekte ki kahramanlığı görülmektedir. Türklere vergi olan devlet kuruculuğunun Mustafa Kemal'de yüksek bir kabiliyet olarak varlığını ve bunda onun klâsik devlet damlarından tamamiyle ayrı olarak ne Osmanlıya ne kapitalistleşmiş domokraşiye ne de sağı veya solu temsil eden aç gözlü fişistliğe benzermediği söylenmektedir. «Vücuda getirdiği bina bir Katedral gibi muğlak ve azametli değil, Partanon kadar sade ve ölçülüdür. denilmektedir. Milliyeciliği anlatırken, Hudutsuz bir gurur hudutsuz bir izzeti nefis.. işte milliyet duygusu onda böyle tecelli etmişti. Avrupanın hakkımızdaki kötü telâkkilerini yıkmak türkleri medeni ve çağdaş bir millet olarak görmek ve kabul etmek onu harekete getiren bir sebepti «O Türk milletinin dima tetikte uyanık şuuru idi. Türk milleti Onda tek bir abam haline inkişaf etmişti.» Dünyaya gözlerini kaparken asil «Soy»un ebediyeti içinde eriyip gittiğine imanı vardı. denilmektedir. Askeligi;

«Mustafa Kemal, muharebeyi — kinsiz, öfkemiz ve korkusuz bir spor gibi yapardı. ve maçlarını kazandıktan sonra ise defne çelenkleri üzerinde nükuya dalmağı hiç sevmeydi.» Harp sonrası rejimleri nice çavuşlara, nice sokak politikacılarına birer general veya mareşal kıyafetine girerek nice orduların, nice devlet ve milletlerin talii ile bir oyuncak gibi oynamak fırsatını vermiştir. Hatıra gelebilir ki Atatürk, biraz da bunlar sırasında görünmekten tiksindiği ve kendi meşru üniformasının şerefini esirgediği için milleti arasında daima bir «Ferdi millet» gibi dolaşmağı âdet edinmişti.» diye anlatılırken onun harbi, zorlandığı vakit kabul ettiği ve bunu kendi dehasına layık bir şekilde başardığı ve aynı zamanda çağdaş devlet başkanlarının bir çoklarından farkı belirtilmektedir.

İnsanlığı; Atatürk'ün asil yüreği — pastutmayan madenler gibi, kin nedir hiç bilmemiştir, «.

«... bir arkadaşın ölümüne saatlerce hüngür hüngür ağladığını .. harp sahalarında düşman cesetlerine gözleri sulanarak baktığını yakından görenler arasındayım.» diye anlatılmıştır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Atı türk adının etrafında duygu ve fikir âlemimizde yaşayan birçok intibaların da harekete geçmesine sebep olmaktadır.

O, bizim için başlı başına bir tarih ve hayat yaratmıştır, düşüncesi gelip şuurumuzu kaplıyor.

Hakikaten Onun adı dünya yuvarlağının üstünde dolaşan ses dalgaları gibi şehirlerden çöllere kadar her yerin, her insanın bildiği bir kahraman adıdır. Büyük Türk adı Mustafa Kemal ile bir kere daha destanlaşmıştır.

Vedat Nedim Törün eğitim hakkındaki son bir konferansında; «Nüyük dünya sergisinde Türk pavyonunda iken Hunter Koleji son sınıfından bir gün on kadar kız geldi. Türkiye'ye dair bir tez yapmak görevini seçtiklerini ve yardımımızı istediklerini söylediler. Türkiye'ye dair ne bildiklerini sorduk; Mustafa Kemal, Ankara, İstanbul... kelimelerini hep bir ağızdan tekrarlادılar ve sustular.» dedi.

Bize karşı hiç te dostça duygular taşımayan çağdaş Fransız tarihçisi E Driault da Oues-tion d'Orient adlı kitabında;

birinci dünya Savaşının sonunu gözden geçirirken, ikinci Mehmet İstanbullu almakla Bizansın resmi olan tarafını kaldırmıştı. Mustafa Kemal ise İstiklal Savaşını kazanmakla Anadolu'da yaşamakta olan hristiyanlığa son verdi. diyor.

Eski Amerikan büyük elçisi General Sherril'in «Üç Adam» adlı kitabında, Ruzvelt. bir gün Rus büyük Elçisi Litvinof ile görüşürken, Avrupada zamamızın en dikkata değer adamının kim olduğunu sorar. O da (Bu Adam Avrupada değildir. Oraya çok yakın olan boğazların ötesinde Ankarada oturuyor, Mustafa Kemal dir) cevabını veriyor. Merhum Ruzvelt'in Atatürk'e hayranlığı ve dolayısıyla Türk Milletine olan sempatisi herkesçe bilinmektedir.

İnanmak ve sevmek, Adem oğlunun öyle kuvvetleridir; ki onları yaşayabildiği kadar insanlığı kucaklar ve kucaklıyabildiği sevilir.

Ölümüne eski düşmanlarının bile ağlaması ne büyük bir tablo teşkil eder.

Atatürk bu eşsiz kuvvetleriyle çağımızın en dikkata şayan insanı olarak yaşamış ve böylece ebedileşmiştir.

Yakup Kadri Karaosman Oğlunun

(ATATÜRK) eseri
münasebetiyle (*)

Nezahat Somar

Atatürk yaşarken, onun için pek çok methiyeler okuduk. Ölümünde, bir çok yüreği yananların feryatlarını haykırmalarını duyduk. Bunlardan, her yaşanan ikbal kahramanına dökülen aynı mübalaalı sanat endişesi, her ölen büyüğün ardından gözyaşı dökülecek kalım ustalığı vardı. Fakat, Dünya çapındaki o dehayı kendisinden başlıyan bir nesil yetiştiren o büyük kurtarıcıyı, kafasını kalbini yaşadığı muhitin aydınlık veya karanlığına henüz açmış bu lunan neslinin inanına kanayacak bir eser vermek lazımdır. Hem tanıtmalı, hem inandırmalı hem de onun büyüklüğünü meydana getiren vasıfları ortaya koymalıydık.

İşte bu Yakup Kadri'nin (Atatürk)ü bizim kanaatımıza göre bunu yapmak için gençlerin fikir ve ruhuna tam zamanında su

nulmuş bir davadır. Atatürk, Kahramanlık, dâhilik, Milletçilik Askerlik, Devlet kuruculuk ve insanlık vasıfları içinde incelenen eserde yazar bütün bölümlerde onun bu vasıflarını ispatlayacak ve yaşatmış olaylara onun ağzından kendi kulağıyla duyduklarını ve gözüyle gördüklerini kattıktan sonra kendiliğinden çıkan neticeleri olgun bir ifade ile bize veriyor. Bu eser, ne methiye, ne de bir tarih, ne de bir biyografidir. Hiç biri değil Hepsinden farklı büyük bir adamın psikografisi.

Atatürk'ün, büyüklüğündeki sırları çözülüyor. Ve saydığı vasıfları değişiyor..

Mustafa Kemal, Türk Milletini akla sığmaz bir zafere erişirmiştir. Daha evvel ona inandırmayanlara ondan şüphe edenler, hatta ona kirli tuzaklar hazırlayanlara büyük bir kin duymuyor

(Yolunu kesmek isteyen şu bir avuç sokak politikacısına ne istese yapamazdı.. Ve ne için yapmadı? Çünkü o, kunret ve heybetini sınırlarından ve adalesinden alan bir kahraman değildi, Çünkü onun kahramanlığı, Prometenin Uluhiyeti gibi sırf akıldan, zekâvet, ruhtan gelen

insani ve ispiştüyel bir kahramanlığı.) Onun dehası; Türk Milletini, bu meçhul kâinatı keşfetmesindedir. Yazar bu fikri en veziz ve cana yakın bir Türkçe ile ne güzel belirtiyor

(Biliyoruz ki Türk Milleti susan ve derdinde serriste veremeyen bir Millettir. Muatafa Kemal bu esfenksin muammalı çehresini nasıl okuyabildi? Onun granitten gövdesine hangi yerinden huletti? Ve onu, nasıl, cinsi bir güheylân gibi derhal harekete getirdi? Hiç bir âlimin keşfedemeyeceği şey işte buradadır.) O, kahramanlığı, dehası, milletçiliği kudretinde bir askerdir. Fakat militerist değildir. Harp seviyor, şevkle yapıyor. Fakat harbı aramıyor. Askerliğini herşeyin üsdünde bir kuvvet diye tanımlıyor. Ve kullanmıyor:

(—Harpcı olamam. Çünkü fecaatlerini herkesten iyi bilirim dedi. Ve belki bu fikrini, bu iştehadını hareketi ile ispat etmek içindirki bir devlet reisi sıfatıyla de kendisine okadar yakışan ve taşımakta okadar haklı olduğu şanlı üniformayı giymekten çekinmiştir.)

İnsanlığımıza gelince.. Yazar şimdiye kadar hiçbir kalemi dur-

madığı veya dursa bile üstünkörü geçiştirdiği bu vasfı felâ efi görüşün kazandırdığı ince bir tahlille eleyor, açıklıyor ve okuyucuların önüne seriyor. (Atatürk de insan içinde bir ayrı insandı Onu ekseriyetin tabii olduğu bir takım ahlâki düsturlar ve içtimali görenekler bakımından teşhise kalkışanlar, bunun içindirki daima hata ve haksızlığa düşmüşlerdi.) Onun insanlık dostluk aşk iffet namus herşeyi-hakkında orijinal fikirleri vardı. Ruhn ve fikri bir takım dar kalıplara gelenek ve horenek kalıplarına sokmanın fenalıklarını anlamıştı. Ve yakınlarıyla, iş arkadaşlarıyla münakaşa etmesini ve onları ıkna edinceye kadar uğraşmasını seviyordu; diyor.

(...Mustafa Kemal, insanlığında da ya bir destan. o bir efsane kahramanı olmaktan kurtulamıyor.)

(Atatürk, sefahetlerinde, Atatürk'ün kötü iptilâlarında bile Homerik bir destan rüzgârı vardı.)

O, insanlığı, hülyasının hüdutarına göre bahtiyar göremediği için daima muzaffer idi. İlk gençlik devirlerinden beri, onda sonsuz bir ihtiras sezenler hak-

sız değillerdi. Fakat, bu ihtirasın cinsini tayin edemediler. Bu bir ikbal düşkünlüğü değildir. Netekim eşsiz bir zafer kazandıktan ve milleti yeniden yırttıktan sonra istediği gibi sultanlık tadi takmak ve hilâfet hilkatını giymek pek alâ mümkün iken, gelecek her tehtikeyi göze alarak insanlık ve millet yoluda girdi. Hatta sulh imzalandıktan sonra alelade bir parti lideri gibi memlekette içinde intisap ve inkılâp seferine çıktı. Bu seferde sırtında askerlik hayatını yegâne mü kâfatı olan Maraşal üniforması dahi yoktu.

(.... Çünkü o, bir nüfus ve kudret meraklısı, bir şan ve ikbal düşkünü değil, bir ideal fedayisiydi. Türk milletinin manevyatından aldığı Resalet'i sonuna kadar ifa edecekti. Ve ölüm, onu, bu kadar erken elimizden almamış olsaydı bu kahraman meşuiyet, daha nece yıllar durmaksızın sürüp gidecekti.)

Ysazar, eserin sonunu, ölü-

mün verdiği taze yası haykıran destanı bir onışla bitiriyor. Halâ inandığı aynı izdir: bî halâ yaşadığı için 1938 de yazılan bu yazıyı, deniştirmemişti.

Ve ön sözünde bu yazıyı, o zaman niçin yayınlamadığını açıklıyor. Taze olan bu izdira- bın tesiriyle fırlatılan vaveylele- ra katılmak istememiş ve ruhun daki iman ve heyecanı zamanla imtihanından geçirmiştir.

Biz de, yazıldığı tarihte oku- mak imkânını elde etseydik bel ki bu eserin değerini ayırt ede- miyecek kadar fırtınalı duygu- ların tesiri altında bulunacak- tık. Ve o zaman, okuma çağı- na bulunan, fakat bu eseri an- layamayacak kadar olgunlaşma- mış olan çocuklar, bu günkü genc nesil, onu şimdi ele ala- cakları kadar önemle karşılama- mış bulunacaklardır. Bizler, bu esere sekiz sene evvel kavuşmuş olmamamızın üzüntüsünü bu teselli ile avutabiliyoruz.

Çocuk yaratarak öğrenir

Vedat Nedim Tör

Sayın öğretmenler;

Söze başlarken bana huzurunuzda konuş- mak fırsatını bahşet-

tikleri için Sayın bayan Vedide Parsa ve beni dinlemek sabrını göstereceğiniz için de sizlere te- şekkürlerimi sunuyorum.

Çocuk yaratarak öğrenir! ko- nusunun ne kadar çok söz kal- dırabileceğini siz benden çok daha iyi bilirsiniz. Tereciye tere- satmak kabilinden olacak olan bu konuşmanın hoş görüleceği- ni bilerek söze başlıyorum:

Bütün insanlık, bir terbiye buhranı geçiriyor. Bugün he- men hiç bir millet, kendi eği- tim sisteminden, yani insan ye- tiştirme tekniğinden memnun değildir. Talimli sirk hayvanla- rı, yarış atları Polis köpekleri nasıl yetiştirilir, bunun usulle- rini pek iyi bilen insan oğlu

iyi cins vatandaş ve insan ye- tiştirmek tekniği üzerinde halâ çekişip duruyor. Psikoloji. Pe- tagoji ve Sosyoloji ilimlerinin vardıkları bazı müşterek netice- ler de henüz pek dar laboratu- var denemelerinin hudutlarını aşamıyor. Teknik inkılapların baş döndürücü temposuna, sos- yal müesseselerimiz bir türlü ayak uyduramıyorlar. Dünyada- ki bütün içtimai buhranlar, ce- miyet nizamlarının teknik terak- kilere intibak edememesinden doğuyor. Bugün de insanlık ya- rının dünyasına bir yeni nizam aramakla meşguldür. Ve şu son cihan harbi dediğimiz afet de nizamlar ihtilafının bir kanlı tezahüründen başka bir şey de- ğildi.

Her yeni nizam, yeni insan- lar ister. Yeni insanlar ise, an- cak yeni terbiye usullerile yeti- şirler. Halbuki bütün dünya milletlerinin maarif sistemlerin- de halâ orta çağın Skolastik zihniyeti, az veya çok bir nis- bette devam edegelmektedir.

Yozgath çocukların Londra-
daki resim sergisi i açan edin-
burg Üniversitesi Güzel Sanatlar
Tarihi Profösörü Bay Herbert
Read çağımıza hakim olan eği-
tim buhranının ıstırabını ne kı-
sa, fakat ne kadar canlı cümle-
lerle anlatılmasını bilmiştir. Ba-
kın size onun açış söylevinden
şu parçayı okuyayım:

«Gerek İngilterede, gerekse
diğer batı memleketlerinde ço-
cukların içten gelen yaratıcılık
faaliyetinin serpilışı gelişmesine
aşağı yukarı 12 yaşlarına kadar
saha bulmak kolay oluyor da,
bu yaştan sonra zihinleri sanki
kapanıveriyor, ifadeleri aksakla-
şıyor, ruhsuzlaşıyor ve en nihai-
yet tamamen sönüp gidiyor. Ne-
ticede bir takım standartlaştır-
ılmış, şahsiyetlerini kaybetmiş
kalıp — insanlar meydana çıkı-
yor Açılıp serpilmiye başlamış
olan çiçeksanki yeniden sımsıkı
içine kapanmış bir konca oluve-
riyor' Bundan dolayıdır ki,
okullarımız hür ve canlı şahsi-
yetler yerine büyük bir heyecan-
sızlar ordusu yetiştiriyor. diye
isyan eden sayın profösör yal-
nız İngiliz cemiyezinin değil,
bütün dünyanın en büyük ve
en akeual eğitim davasına ve is-

tarabına parmağını kuvvetle bas-
mıştır.

Dava şudur:

Nasıl bir eğitim sistememi
tatbik etmeli ki, doğuşundan
sahsiyetli ve hanileli olan çocuk
okulun sınıflarında ilerledikçe
kafası çokluk unutulmağa mah-
kûm bir yığın malûmat samanı
ile doldurulmuş, fakat buna kar-
şılık yaratma heyecnını-kaybet-
miş şahsiyetsiz, isteksiz, teşeb-
büsüz basma kalıp bir otamat
haline gelmesin. İşte günümü-
zün en karışık eğitim muamma-
sı budur. Eğitimin gayesi, çocu-
ğu ergeç unutacak bir alay ma-
lûmat vermek ve böylelikle onu
bir pasif «hafız» haline getirmek
değil, istediği malûmatı kendi
kendine aramağa ve bulmağa ka-
abiliyetli, müstakil araştırma
kudret vs cesaretine malik ya-
ratıcı, becerikli ve aktif şahsi-
yet olarak yetiştirmektir.

(Hanter Kolleji talebeleri
misali)

Bu tip insan yetiştirmenin
vasıtaları sanat ve iş yolu-
la terbiyedir. Bütün dünyaca bu
yeni yolda yapılan tecrübeler
pek parlak muvaffakiyetli neti-
celer vermiştir. Yurdumuzda da
en yolda yapılan en geniş dene-

me Köy Enstitülerimizdir.

Sanat ve iş yoluyla te-biye-
nin balıça dayanakları dil, el,
göz ve kulaktır. Simdi bütün
bu unsurları birer birer kısaca
gözden geçirelim,

Dil terbiyesinde ilk ana şart
Türk çocuğunun Türkceyi! gayet
iyi öğrenmesidir. Bir dili gayet
iyi öğrenmek demek, onu papa-
gan gibi konuşmak demek de-
ğildir. Bir dili iyi bilmek için, o-
nun bütün güzelliklerini, incelik-
lerini, musikisini, yaşıyarak, du-
yarak, tadarak ona tasarruf ede-
bilmektir.

Türkceyi iyi bilmeyi. ayrı bir
mesleğin işi telakki edenlerimiz
çoktur. Şaer olacak de ilim ya
çok kere sizde duymışsunuzdur
Bunlara göre roman ve şiir oku-
mak ve iyi yazı yazmak sadece
edip ve muharrir olacakların ka-
rıdır. Hatta bir mühendisin bir
doktorun bir ziraatçının roman
ve şiir okumasını ayıplıyanları-
mız bile vardır. Bu yüzdendir ki
meslek kitaplarımızın çoğunda
bozuk bir Türkçe hâkimdir.

Ve yine bu yüzdendir ki
ana dilini en fena kullanan
ve en az bilen bir milletiz. Hal-
buki lisan güzelliği, lisan can-

lılığı, lisan sadeliği içtimai mü-
nasebetlerimizin en lüzumlu va-
sıtalarıdır. Düşüncelerini, duy-
gularını, iyi acık ve aydınlık
bir tazda anlatmayan bir adam
hiç bir meslekte muvaffak ola-
maz.

Türkçemiz, halk dili olarak
dünyada hemen hiç bir dile na-
sip olmayan bir ifade zenginli-
ğine maliktir. En gizli ve en in-
ce ruh haletlerini bile elde tu-
tulabilecek bir canlılıkla ifade
etmesini bilir. Meselâ : « dilim
dolandı, içim bınaldı, canım
yandı, gözlerim karardı, ödüm
koptu, aklım başımdan gitti,
yüreğim sızladı, içim burkuldu
ve saire gibi Hiç bir dilde iç
alemini bu kadar canlı olarak
maddeleştirebilmenin imkânı yo-
ktur. Sonra Türkçemizin yine
bir kaç misaliyle anlatabileceğim
bazı özerlikleri vardır ki, başka
hiç bir dilde benzerlerine last
gelinmez: Başını taştan taşa vu-
rmak ! Vicdan azabını, pişman-
lığı bu kadar kuvvetle dillendi-
rebilen başka bir dil tasavvur
edemiyorum.

Nur içinde yatsın. Kara top-
raklara gömülen bir ölü için bu
ndan daha asil bir temennide
bulunulabilir mi ?

Allah ağzının tadını bozma-
sın.

Saadeti bu kadar muşahha-
slaştırılmış başka bir dil biliyor-
musunuz ? Hepimizin her gün
hiç farkına varmadan gayet ta-
bii olarak kullandığımız kelime-
ler ve söz deimleri ayrı ayrı in-
celemeğe ve tanımağa değer
bir güzellik ve tazelihtedir.

Türkçemiz üzerinde düşü-
nüldükçe daha çok sevilen bağ-
lanılan ve sayılan bir dildir.

İşte, okullarımızda. çocuk-
larımıza ana dillerini öğretmek
gibi en yüksek şerefli bir ödevi
üzerlerine almış bulunan siz öğ-
retmenlerimizin Türkçemiz, bu
en büyük millî servetimiz üze-
rine titremeleri ona âdetâ günül
vermeleri ve bu aşklarını muhi-
tlerine sirayet ettirmeleri gerek-
tir. Okuma dersi, yani kıraat
dersi yalnız harfleri tanıtip bir
birlerine vurdurmak demek de-
ğildir. Kıraat ve inşaat sanatı,
kelimenin ve cümlelerin içine gı-
rerek, ve onu yaşayarak ve ya-
şatarak okumak, kelimeye can
ruh, hacım, hareket, renk, koku
vermenin sırrına agâh olmaktır.

Bizim zamanımızda, şimdi
nasıldır bilmeyorum, kıraat der-

slerinde başarının ölçüsü çabuk-
tu. « Mağallah gıldır gıldır oku-
yor » derlerdi. Evet gıldır gıl-
dır okurduk ama, keyfiyet baki-
mindan gayet kötü ve ölü bir
kıraat yapmış olurduk.

İlle nesir veya nazım okur-
ken; kelimelerin sonunu uzata-
rak inildiyerek, sese câli ve yap-
macık bir eda ve ahenk vererek
ve basma kaup, tek satırlı, gö-
lgesiz inşaat tarzını muhakkak
terk etmeğe mecbûruz. Güzeli
sevdirmenin ilk şartı Türkçeyi
sevdirmektir. Her kelimeyi cü-
mle içindeki manasına ve rolüne
göre değerlendirerek, sesin tonu
na ve hacmine hakim olabilmek
kıraat ve inşaat derslerinin bu
değişmez kanunlarını hiç bir
vakit unutmamalıyız.

Yazı ve kompozisyon ders-
leri de güzel sevgisinin en iyi
vasıtalarından biridir. Lisan de-
nilen o binbir marifetli âleti,
ondan en yüksek verimi alabi-
lecek bir tarzda kullanabilmek
için iyi tanımalıyız. Bunun için
de tek çare yazmak, çok oku-
mak, ve çok konuşmaktır.

Okumak bahsinde de vazı-
yet, içler acısıdır. Çocuklarımız
ve gençlerimiz çokluk, hem se-

kil, hemde muhteva bakımından
çok kötü ve aşağılık şeyler oku-
yorlar. Güzeli ve ulviyi değil,
çirkini, bayağıyı, süfliyi telkin
eden düşük zevkli eserler kapış
kapış çocuklarımızın ellerinde
dolaşıyor. Bu şartlar altında Tür-
kçeyi iyi bilen bir nesil zor
yetişir. Çünkü dil sevgisi, aynı
zamanda vatan ve millet sevgi-
sinde en güzel bir vasıtasıdır.

Millî zevkimiz yozlaşı-
yor, kabalaşıyor, hoyratlaşıyor.
Güzel terbiyesinin gayesi, hayat
sevgisini, hayat bağlılığını yük-
seltmek, yaratmak kabiliyetini
coşturmak olduğuna göre, dil
kültürü bugün en kuvvetli vası-
talarından biridir. Dilimizi se-
velim ve sevdirelim.

Güzel terbiyesine, güzel sev-
gisine götüren yollardan biri de
ellerimizdir.

Ellerimiz ! İnsan aklı, elle-
rimizden daha becerikli, daha
marifetli bir âlet icat edemedi.
Ellerimizde nice nice yüzyılların
tecrübeleri yaşar. Onlar, bu gün-
kü hallerini alabilmek için ne
eziyet çektiler, ne cefalar tattı-
lar, ilk insan ellerini ancak kü-
rek, maşa, kazma, taş gibi kul-
lanabildi. Bir ressamın eli, bir
heykeltıraşın eli, bir musiki vir-

tüozunun eli, bir hattatın eli, bir
zaticının. bir kuyumcunun bir
işlemecinin eli. a.. bu eller, mu-
hakkak ki, ilk insanın eli değil-
dir, Bu ellerde yüz yılların iş
emek, riyazet terakümü vardır.
Ellerimiz cetlerimizden kalma
en kıymetli mirasımızdır.

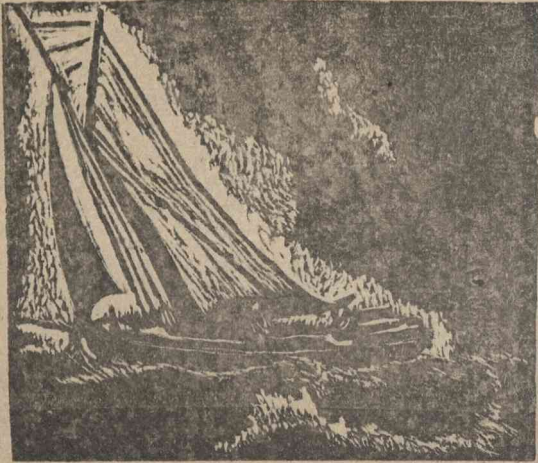
Türk elleri güzeldir. Çünkü
onlar, dıma « Güzel » in hiz-
metinde çalışırlar. Güzel yarata
yarata güzelleştirirler, onlar gü-
zelin eserleridir. Güzel güzelden
doğar.

Elleri işlemeyen milletler
güzele yabancı kaldılar. Elleri-
mizi körletmemek için, işletme-
miz gerektir. Yalnız teknik as-
rımızın zaruretlerine ayak uydu-
rmak kaygusule değil, güzel aş-
kına sadık kalabilmek için de
çocuklarımızın ellerini kullanm-
asını, ellerinden zevk almasını
öğretmeliyiz. Zekânın motörü,
Elleri kaba, batı, duy-
ğusuz olan insanın kafasında be-
ceriksiz, loş ve paslıdır. Ellerini
kullanmasını bilmeyen, ellerini
kullanmaktan zevk almayan in-
sanın canı sıkılır, avareleşir.
Amator elleri hayat sanatkarla-
rının elleridir. Onlar sahiplerini
hiç sıkımazlar. Onlar daima oya-
lanacak hayattan kâmalacak, bir

şeyler bulurlar. Canı sıkılan insanla-
nın ve milletlerin akıbetin-
den korkulur. Kahve ve meyha-
ne canı sıkılan insanların sığı-
nağıdır. Bobstil elleri felce uğ-
ramış insanın adıdır. Biz ki bu
zamanda sanatlarının, elişlerinin
büyük ustalarıydık, eli inkâr
eden, eli ihmal eden bir terbiye
sistemine saplanıp kalabilir mi-
yiz? Her Türk okulu, bir ama-
törler yuvası olmalıdır. Çeşitli
elişleri, el sanatları, resim hey-
kel kısaca el terbiyesine ve do-
layesiyle güzel terbiyesine yarı-
yan her vasıtanın istidatlarına
göre bütün Türk çocukları na-

siplirini almaldırlar. Bakın o
vakit hiç bir çocuk mektepten
ayrılmak istiyecikini? Nasıl hep-
si tatil aylarında yas tutacaklar
Ve ortada tembel çocuk diye
bir mahluk kalmıyacak. Ve gö-
receğiz nasıl her Türk çocuğu
yaratmanın lezzetini tatın birer
küçük ilah gibi güzel ve orijinal
eserler halk edecek ve nasıl ana-
dan doğma zekâlarının verimli
bir çığ gibi artacak?

El en kıymetli istihlal vası-
tamızdır. Ellerimizin kıymetini
bilelim ve ellerimizi kıymetlendi-
relim.

Satranç Tarihçesi ve Milletler Arası Turnuvalar

Fevzi Akeren

Satranç tarihçesi ve Milletler arası Turnuvalar hakkında
bir görüş ve bir dilek

Satranç oyununun pek eski
zamanlardan beri hemen dünya-
nın her tarafında yayılmış insan-
lar arasında bir dimağ ve iyi ah-
lak sporu olduğunu Amerikalı
âlim meşhur Franklen ve Fran-
sız Kont Pastlro gibi alim mü-
tefennin kimseler ve bütün ke-
malât ilmiye ve fenniye sahibi
meşhur kimseler milletler arası
tanınmış satranç üstatları beyka-
ederler.

İcadı tarihini de mevcut olan
tarihi rivayetlerden daha çok ev-
vellere atfeylerlei, Satrançın ilk
zamanlarda: İran, Hindistan Çin
ve Asyanın muhtelif memleket-
lerinde oynandığı ve araplar ta-
rafından Avrupaya ve İspanyol-
lar tarafından da Amerikaya gö-
türülerek yayıldığını söylerler.

Satranç oyunu cazip ve bhak-
kın rağbete lâyık edebi bir
oyun olduğu için para kazanmak
hevesiyle oynanmaz Bilakis iyi

tedbir ve iyi ahlak talim eyledi-
ği için milletlerce iyi tanınmak
akıl, müdebbir ve edip ve mahir
bir şahsiyet olduğunu cihana ka-
bul ve teslim ettirmek emel ve
maksadiyle yani iyi şeylerde meş-
hur olmak ve kendisini tanıtmak
için oynanır. Bilhassa satranç
birçok faideleri olan bir zekâ
ve dirayet ve fetanet oyunu ol-
duğu için bütün bu zekâ oyunu-
na meftuniyet, muhabbet ve bü-
yük rağbet ve alâka göstermiş-
ler ve binlerce eser yazmışlardır

Satranç insana: (1) durediş-
lik (2) iyi teemmül ve mülâha-
za (3) uzun ve drrin görüş (4)
basiret ve tenni (5) sabrı taham-
mül gibi hayatın güzel evsafını
öğretir ve onlarla vasıflandırır.
Ve ümitsizlikten uzaklaştırır. Bu
kadar makbul ve merğub bir o-
yunun maalesef hakiki tarihi ica-
dı ve hakiki mucidinin kim oldu-
ğu malûm değildir ve öğrenile-
memiştir.

İranlıların, Hintlilerin, Arapların nakillerine göre satran-
cın mucidi (Dehroğlu Sefa) is-
minde bir Hintli veyahut (Kserk
ses) namendaki İranlı bir âlim
feylesof veyahut (Leclac) ismin-
deki akıl zeki bir arap kahrama-
nıdır.

Avrupalılara göre ise (Pala-
met) ismindeki bir satranç üsta-
sıdır. Fakat Palamet'in satrancı
Araplardan öğrenmiş ve kendi-
sinin yeni bir şahsiyet olmasına
nazaran bu rivayet kat'iyen
yanlıştır, hatadır.

Avrupalılar, ayrıca Hintli
(Sisa) namındaki bir zâtın sat-
ranç oyununun mucidi olarak
göstermedirler ki (Dehroğlu
Sefa)'nın değişme neticesinde Av-
rupalılarca Sisa telâffuz ve kabul
edildiği anlaşılmaktadır. Bu ci-
het akla daha yakın ve mülâyim-
dir.

Gelelim konumaza :

İstanbulda neşredilmekte o-
lan (Türkiye Satranç Mecmuası)
nın 25 sayılı ve Haziran / 1946
tarihli nüshasının başında (İzmir
Fuar Turnuvası) 1946 başlıklı
bir yazının (1,2,3,4,5.) numaralı
kısımlarındaki istek ve emelleri
biz bu sene mümkün olduğu ka-
dar Halk Partisinin İzmir Bele-

diye Başkanının ve hassatan İz-
mir Halkevininin ve Halk Ba-
şkanlarını ve Karşıyaka Halkevi
Başkanının yüksek ve kuvetli
yardımlarıyla hemen hemen yeri
ne getirebildik ümit eder ve gö-
nüllerimiz diler ki : İzmir ve
İzmirli de isterki bunca him-
metler ve emeklerle başarılımış
olan Turnuvamız yine Halk Par-
timizin ve Halkevlerimizin sayın
başkanları ve belediyemizin çok
kıymetli Başkanının devamlı ve
tükenmez himmet ve gayretleriy-
le (Enternasyonal) bir Turnuva
olsun. Ve bunun için derhal te-
şebbüsata geçilsin, ve devamlı
bir çalışma-ve gayret neticesinde
bü emelimize 1947 senesinde na-
il ve muvaffak olabilelim.

İzmir Halkevinin Spor Şube-
sine bağlı olarak başarılı varlığı-
nı 1946 senesinde göstermiş olan
İzmir satranç heyeti müteşebbi-
sesine ve umum satranççılara
Milletler arası bir varlık yarat-
maları için derhal ve şimdiden
elbirliğiyle çalışmağı ve İlba-
ylık ve Bakanlıklara müracaat eyle-
meğı istirham ederken İzmir
Halk partisine İzmir ve Karşıya-
ka Halkevleri başkanlarına ve
İzmir Belediyesi başkanına um-
um satranççılarımız adına şükra-
nılarımızı sunarım..

İzmir Halkevi 1946

Fuar Satranç Turnuvası

Turnuvanın bıraktığı tesirler.

İzmir Halkevinin Spor kolu-
na bağlı olarak çalışmaya baş-
layan Satranç şubesi kısa za-
manda (Modern Satranç) alanı
a ilk müspet adımını attı.

Turnova 2 ci ve 3 ncüsü
Mühin Baysan

1946 Fuar Satranç Turnuva-
sı Türkiye çapında bir satranç
hareketi olmuştur. Turnuvanın
devam ettiği 10-20 Eylül 1946
günlerinde, Fuardaki Tenis Ku-
lübü salonu, metcedlu ve ilmi
satrancın ince ve zarif oyunla-
rına; dimağın satrançtaki hari
külade buluş ve yaratış san'a-
tının çeşitli tezahürlerine sahne
oldu. Bu itibarla İzmirdeki ve
hatta İstanbuldan gelen Sat

ranç meraklıları turnuvada oy-
nayan oyunları çok yakın bir
alaka ile takip ettiler.

Kahve ve gazinolarda sat-
rancı — Tavla gibi — vakit ge-
çirmek için oynanan bir eğlen-
ce mahiyetinde telakki edenlere
bu oyununun ne büyük bir cid-
diyetle oynanması, ne kadar in-
ce hesaplara dayanması icap
eden bir zekâ ve fikir san'atı
olduğu hakkında örnekler veril-
di. Nazari bilgilere dayanan çı-
kış tarzlarının sağladığı üstür-
lük bahsinde, satrancı gelişi gü-
zel oynamaya alışanlar, müşa-
hadeye müstenit kıymetli tecrübe-
ler edindiler. Bundan başka si-
yah taşlarla oynuyabilmenin ay-

Serj Poroparot

rı bir meharete muhtaç olduğu
açıkça anlaşıldı. Hulâsa: 1946
Fuar Turnuvası, İzmirde yetiş-

mekte olan Satranç amatörleri için çok kıymetli bir deneye olmuştur.

Turnuvaya iştirak eden oyuncular:

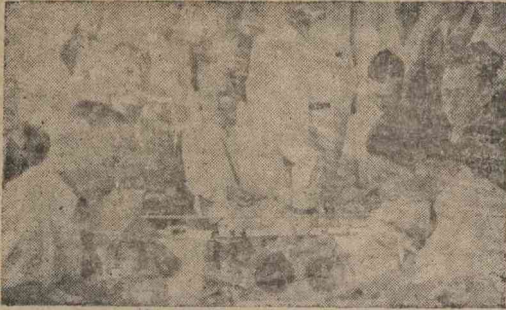
Selim Palavan:

1914 te yayımlanan, aslı Fransızca olup İzmir Cumhuriyet Savcısı Hatemi Şahinoğlu tarafından Türkçeye tercüme edilen (Modern Satranç) adlı eserin müellifidir. Turnuvaya İstanbuldan iştirak etmiştir. Kars'lı bir Türk ailesine mensuptur. Çocukluktan beri yabancı memleketlerde yaşamış

dır. Avrupanın büyük merkezlerinde bir çok ciddi oyunlar oynamıştır. 1934 te Odessa'da Dr. Maks Euve ile yapılan müsabakayı büyük bir meharetle oynamış ve beraberliği başarı ile sağlamıştır. 1936 da meşhur J. R. Capablanca ile Moskova'da oynadığı oyunu da beraberlikle bitirmiştir.

Dr. Maks Euve Belçika'lı olup son yılların yetiştirdiği en büyük satranççıların biridir. J. R. Capablanca ise eski dünya şampiyonlarından.

Selim Palavan, İstanbul'da

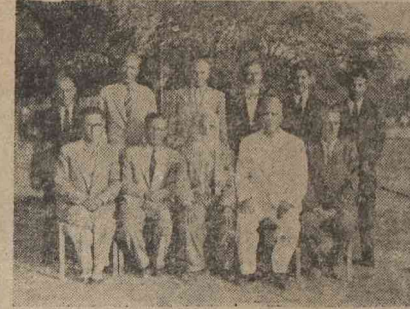
Meşhur petrof oyunu

olduğu için birkaç yabancı dile vakıftır. Halen İstanbuldaki Teknik Üniversite'de öğretmenidir. İstanbul satranç Kulübü'nün kurucu ve yaşatıcılarından.

Mübin Boysan

Berlin Yüksek Mühendis Okulu Gemi makina şubesinden mezun genç bir Yüksek Mühendisimizdir. Berlinde tahşilde bulunduğu sıralarda ciddi oyunlara iştirak etmiş ve bilhassa Yıldırım Partilerinde derece almıştır. Turnuvaya İstanbuldan iştirak etti. Geçen yıl 1945 İzmir Fuar Turnuvasının Birincisi olmuştu. 1946 İstanbul Turnuvasında Selim Palavan'ın yanında ikinci çıkmıştır. Mübin Boysan, yakın bir gelecekte parhıya-

konuşur. Tabsilini İstanbul'da yapmaktadır. Genç fakat çok ihtiyatlı bir satranç oyuncusudur. Satrançta sahip olduğu nazari bilgi bakımından eşine az raslanan kıymetlerden biridir. Ağır fakat çok itinalı oynamaktadır. Ankara'da Dr. Halil Fikret kanat tarafından nesredilmiş olan (Satranç Kılavuzu adlı eseri genişleterek ikinci tabını yayımlamak için uğraşmaktadır. Turnuvaya Ankaradan iştirak etmiştir. Satranç 9 seneden beri oynamaktadır. Ankara satranç Ku-

Üstat Feyzi Akeren ve Hatemi Şahin oğlu turnava oyuncuları arasında

cak olan Türk satranç yıldızlarından biridir.

Serj Poraponof:

1923 te İstanbul'da doğan ve Türk vatandaşı olan bir beyaz rustur, türkçeyi çok güzel

lubüne uzun zaman devam etmiştir. Serj poraponof, Ankara satranç kulubinde çalışan bazı kuvvetli oyuncularla hususî maçlar yapmıştır.

1940 Ekim ayında Nimetuli

lah Haydaroglu ile yaptığı 8 partilik maçı 5-3 kazanmıştır. Nimetullah Haydaroglu 1943 Ankara şampiyonudur. 1944 te Sabo ile yine Ankara'da yaptığı maçı 8-3 kazanmıştır, Sabo 1941 ve 1942 Ankara turnavala, rının Birincisidir. Serj Porapo-

Turnova birincisi Selim Palavan

nof Ankara ve istanbul'da yapılan muhtelif turnuvalara girmiş ve neticede ihmal edilmez dereceler almış çetin bir oyuncudur.

Haşmet Zeybek:

Turnuvaya izmirden iştirak etmiştir. İzmir'de yetişen oyuncuların en kuvvetlilerinden biridir. Satrancı başlangıç ve açılış safhası prensiplerini ihmal etmesi ne rağmen oyun ortası kombinasyonlarında ve bilhessa finallerde mahir bir oyuncumuzdur. Haşmet Zeybek turnuva esnasın-

da hastalandığı halde oyunlarını büyük bir ciddiyet ve soğuk kanlılıkla oynamıştır. Turnuva oyunları yaralandığı halde Haşmet Zeybek'in hiç bir mağlubiyeti görülmedi. Ancak hasta olarak oynadığı son oyunları kaybetti.

Musa Tebi:

Turnuvaya istanbuldan iştirak etmiştir. Geçen yıl istanbul turnuvasında ve 1945 İzmir Fuar Turnuvasında İkincilik almış dikkate değer kıymetli bir oyuncudur.

Cavit Uzman :

Turnuvaya Ankaradan iştir-

Turnova 4 duncüsü Haşmet Zeybek

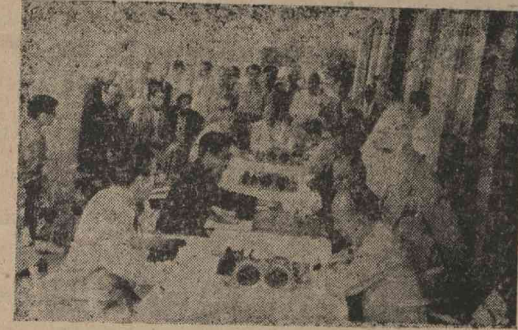
rak etti. Genç ve kıymetli oyuncularımızdan biridir. İzmir Fuar Turnuvasında derece almadığı halde, satrancın nazari bilgileri-

ne vakıf ve oyunların her safhasında mahir bir oyuncu olduğunu göstermiştir.

Nevzat Süer;

Kısa zamanda satrançta büyük başarılar göstermeye baş-

layan genç ve dikkate değer oyuncularından biridir. Geçen yıl İstanbul Kadıköy Halkevinde yapılan turnuvanın birincisidir. Turnuvaya Kadıköy Halkevi adına iştirak etmiştir.

Turnovalardan bir görüntü

Turnuvada derece alanlar:	Derece
Selim Palavan	Birinci
Mübin Boysan	İkinci ve Üçüncü
Serj Poraponof	İkinci ve Üçüncü
Haşmet Zeybek	Dördüncü

Turnuvada tevzi edilen nakdi mükâfatlar:

Birinciye 200 Lira

İkinciye 150 Lira

Üçüncüye 100 Lira

Dördüncüye 50 Lira

Bundan başka, İzmir Halkevi, Ankara ve İstanbul'dan gelen Altı oyuncunun, turnuva devamınca şehirde yiyecek içecek ve yatıp kalkma ihtiyaçlarını temin etmiştir.

Turnuvarın bütçesi:	Lira
İzmir Halkevi tarafından	500 verilmiştir.
İzmir Cumhuriyet Halk Partisi	
taraf ndan	250 verilmiştir..
İzmir Belediyesinden	250 vermiştir,

1946 Fuar satırnc Turnuvası İzmir içinde büyük bir başarı olmuştur, turnuvarın tertibinde önemli ve koruyucu yardımları görülen İzmir halkevi Yönetim Kuruluna Cumhuriyet Halk par'isi İdare Heyetine ve İzmir Belediye Başkanlığına teşekkür eder. ve 1947 turnuvasının Milletler arası mahiyette olmasını candan dileriz.

Şekür Çagatay

Hem para biriktirmek
Hem de bir ev sahibi olmak
imkânlarını size bir,

* İKRAM-YELİ AİLE CÜZDANI * Sağlar..

% 2,5 Faiz getirir
Her zaman para çekilebilir
Her zaman para yatırabilir.

Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

Halkevi haberleri

Sosyal Yardım Komitesi;

Bu kolumuz muntazam toplantılarını yapmakta ve Halkevi-miz tarafından idare edilmekte olan çoknk bakım evle i illeriyle meşgul olmaktadır. Bazı vatanşlara maddi ve manevi yardımları yapmaktadır. Haftada bir gün Halkevimizde -bu Kolumuzun Başkanı Dr. Cevdet Saracoğlu tarafından hasta muayeneleri yapılmğa devam edilmektedir.

Halk Dersaneleri ve Kursları Komitesi:

Bu Kolumuz İzmir Ceza evinde açtığı iki okuma yazma ve İngiliz Kültür heyetinin Evimize İngilizce dersleri kurslarını tedvir ve takip etmektedir. Son günlerde İzmirde mevcut İngilizlerin müracatı üzdrine İngilizlere Türkçe öğretmek üzere bir kurs açılmış ve haftada dört gün muntazaman derslerine devam edilmekte bulunmaktadır.

Kütüphane ve Yayın Komitesi:

Bu Kolumuz okuyucu adeti-çoğalmak için gayret etmektedir. (750) adet yeni kitap cilt-

lenmiştir.

Tarih Müze Komitesi:

Bu Kolumuz çalışmalarına devam etmektedir. Bu meyanda ege munttikasında Osmanlı ve Selçuk Türklerinden evvel yaşamış medeniyetler Erkeoloji sergisi ve ege munttikasına ait arkeolojik harita ikmal etmek üzere olup yakında 200 parçadan müteşekkül bir sergisi açılacaktır.

Spor Komitesi:

Bu kolumuz yeni yapılan spor salonumuzda faaliyetinde devam anmekte olup İzmirde mevcut bilumum spor kulükleri güçleri ve okulların basketböl vellezbol ve tenis ekiplerine yer vermiş ve hergün muntazaman gelişmelerine devam etmektedir. zaman zaman maçlarda yapılmaktadır.

Temsil Komitesi:

Be Kolumuz 1947 Çalışmaları için faaliyet göstermektedir. Bu bakımdan elemanlarını teşkilatlandırmış ve muntazam provalarına başlamıştır. Yakında ULU DAĞ» adınıudaki piyesi İzmir de ilk defa temsil edeceklerdir.

Güzel Sanatlar Komitesi:

1 — Bu kolumuz Haftada iki defa salon orkestrpsu ve bir defada şehir orkestrasının ıstirakiyle çalışmalarına devam etmektedir.

2 — Bu Kolumuzun İdare

heyetinden ve Atatürk Lisesi Felsefe öğretmeni Piyanis Selahattin Gestepe'nin yetiştirdiği kız ve erkek küçük çocuklar tarafından dört piyano konseri tertip edilmiş ve çocukların büyük alakasını çekmiştir.

3 — Halk türkileri korusu ve bağlama karsu açmış ve faaliyetine başlamıştır.

4 — Resim atelyesinde 7 aydır. çalışmakta olan 13 amatör genç ve hevesli olanlar ressam Abit elder ve Rıza Hitinin öğretmenlikleri altında çalışmakta olup bu gençlerin yapmış oldukları 50 fazla yağlı boya tablo müteşekkil bir resim sergisi açılacaktı.

Dil Edebiyat Komitesi:

Bu Kolumuz 10/11-1946 Günü Atatürk'ün ölümü törenini tertiplemiş ve bu törene memleketin bütün aydın tabakası ve halk gelmiştir. Edebiyat kolumuzun Halkeyimizin neşretmekte olduğu Fikirler dergisini daha iyi çıkarmağa çalışmaktadır.

Fikirler

İzmir Halkevi Dergisi
Sayı ; 326-327

İZMİR ESNAF VE AHALİ

Bankası

1,00,000 Türk T.L. Sermayeli T. A. Ş. Merkezi — İ Z M İ R
Şubeleri : Ödemiş, Turgutlu, Salihli, Alaşehir
Telgraf Adresi Her Yerde : E S N A F

TARİŞ MARKASI NEFASET GARANTİSİDİR

TARİŞ Üzümlü - TARİŞ İnciri
TARİŞ Şarabı - TARİŞ Zeytinyağı
TARİŞ Sabunu - TARİŞ Sirkesi

İZMİR İNCİR ve ÜZÜM TARIM SATIŞ Kooperatifleri Birliği

Müstahsil malını doğrudan doğruya Müstehlake ulaştırır.

Telgraf adresi : TARİŞ - İZMİR Telefon : 2020

Perakende satış yerleri :

İzmirde : Kemeraltında TARİŞ Mağazası

İstanbulda : Mısır çarşısında TARİŞ Mağazası

Ankarada : Bankalar Cad. TARİŞ Mağazası

Türkiye İş Bankası

Küçük Cari Hesapları 1946 ikramiye planı

Çekilişler : 2 Ocak, 2 Mayıs, 27 Ağustos,
30 Aralık tarihlerinde yapılır

1946 İ k r a m i y e l e r i

2	Adet	Arsa		
1	«	3000	Liralık —	3000 Lira
2	«	2000	« —	4000 «
3	«	1000	« —	3000 «
8	«	400	« —	4000 «
25	«	200	« —	3000 «
35	«	100	« —	3500 «
100	«	40	« —	4000 «
150	«	20	« —	3000 «
250	«	10	« —	2500 «

Türkiye İş Bankasına para yatırmakla yalnız para biriktirmiş ve faiz almış olmaz, aynı zamanda talihinizi de denemiş olursunuz.

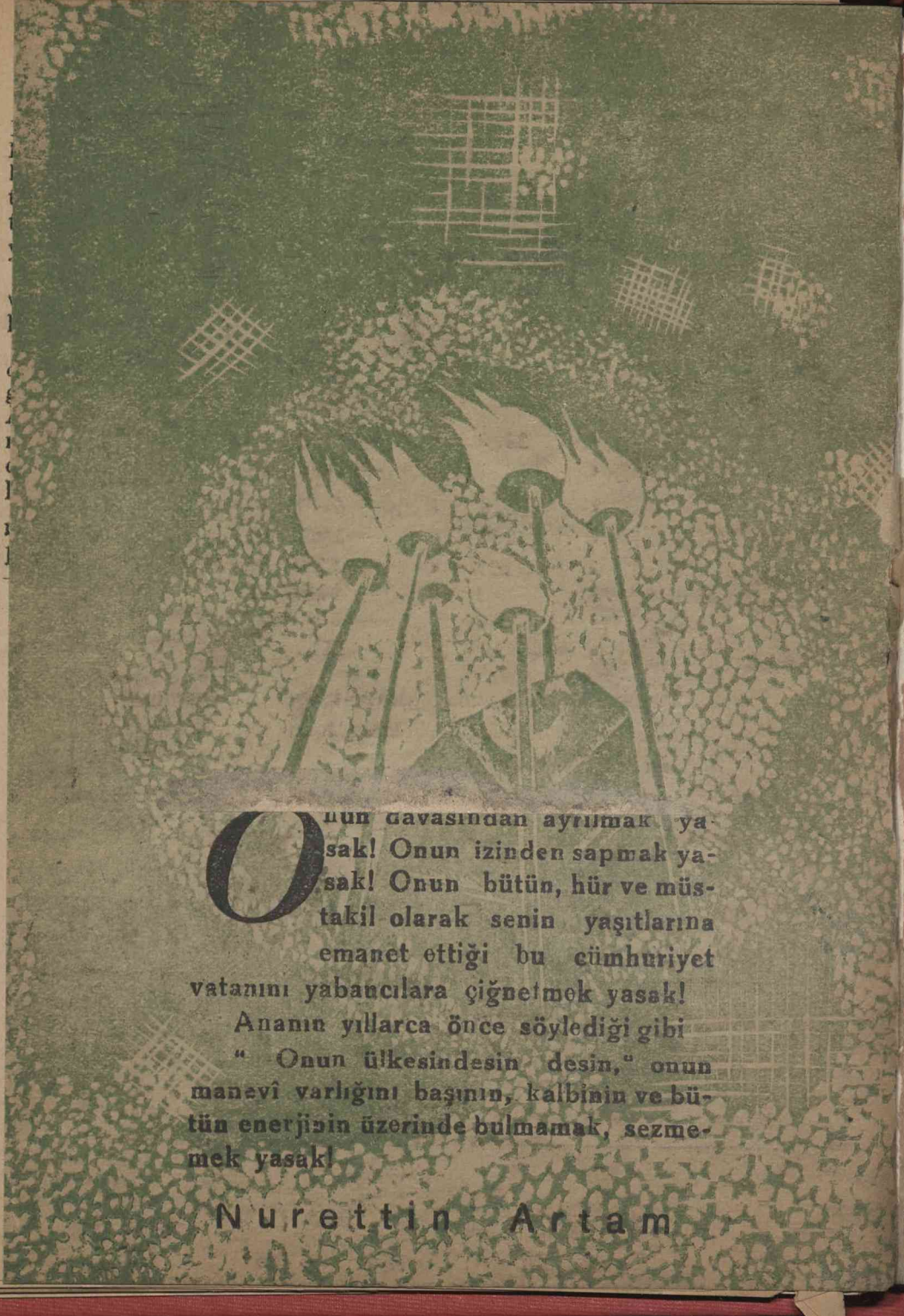
Foto Altınordu

KERİMA DİR Tel. 2 4 5 0
Mustafa bey caddesi — İzmir

Memlekette tasarruf hareketinin inkişafına hizmet arzusunda olan

Osmanlı Bankası

★★★★İlle sandığı tasarruf cüzdanı★★★★
Hesabına tevdiat yapanlara kura suretile ikramiye tevziline karar vermiştir

Onun gavasından ayrılmak ya-
sak! Onun izinden sapmak ya-
sak! Onun bütün, hür ve müs-
takil olarak senin yaşıtlarına
emanet ettiği bu cümhuriyet
vatanını yabancılara çiğnetmek yasak!

Ananın yıllarca önce söylediği gibi

" Onun ülkesindesin desin," onun
manevî varlığını başının, kalbinin ve bü-
tün enerjisinin üzerinde bulmamak, sezme-
mek yasak!

Nurettin Artam